

Нагорна Олена Олександрівна
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

УКЛАДЕННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ В УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

«Шлюб є союз чоловіка і жінки, з'єднання всього життя,
спільність божественного і людського права»
Модестін Гереній

Шлюбний договір є одним із найбільш давніх правових інститутів. Він був відомий ще за часів Римського права, а в же на початку XVII століття укладався у Франції та Англії й достатньо ефективно захищав права заміжньої жінки та її родичів на сімейне майно. Відновлення інституту шлюбного договору у вітчизняному законодавстві відбулось спочатку в Кодексі про шлюб та сім'ю УРСР, а в подальшому – і у Сімейному кодексі України. Останнім часом ситуація щодо укладання шлюбного договору між подружжям значно змінилася, це зумовлено високою обізнаністю населення стосовно його переваг та спробою запобігти майновим втратам у разі розлучення. Поступове зростання кількості укладених шлюбних договорів спричиняє, відповідно, і зростання судових спорів, пов'язаних із застосуванням умов шлюбного договору, а також його припинення.

Останнім часом серед вітчизняних науковців дуже жваво обговорюється тема щодо відсутності єдиної термінології та узагальноної назви зазначеного правочину – «шлюбний договір» чи «шлюбний контракт», але в українській літературній мові вказані терміни є синонімами. На думку одних науковців, правильним буде використання терміна «шлюбний договір», оскільки поняття «контракт» застосовується лише в галузі трудового та господарського права, натомість у сімейному праві використання зазначеного терміна є неприпустимим, інші навпаки переконані, що термін «шлюбний контракт» доцільно використовувати для відмежування даного виду угоди від договорів, які можуть укладатись між подружжям. Проте законодавцем закріплено термін «шлюбний договір», тому доцільним є використання саме його у практичному аспекті.

Сімейний кодекс республіки Молдова, на відміну від Сімейного кодексу України, дає поняття шлюбного договору. «Шлюбний договір становить собою угоду, яку добровільно укладають особи, що вступають у шлюб, чи подружжя, яка визначає їх майнові права та обов'язки у період перебування у шлюбі та/або у випадку його розірвання» (ст. 27 Сімейного кодексу республіки Молдови).

Кодекс про шлюб і сім'ю Республіки Білорусь також не надає поняття шлюбного договору, а тільки зазначає, що особи, які вступають в шлюб, і подружжя в будь-який час і у визначеному ними обсягу прав і обов'язків можуть укласти шлюбний договір з метою підвищення культури шлюбних і сімейних відносин.

Цивільний кодекс Литовської Республіки (Книга 3 «Сімейне право», глава 3, ст. 3.101) дає дуже лаконічне визначення шлюбного договору: «Шлюбний договір є угодою подружжя, яка визначає їх майнові права та обов'язки під час шлюбу, а також після розірвання шлюбу чи у разі окремого проживання (сепарації)».

В країнах західної Європи сімейні відносини регулюються нормами цивільного права. Шлюбний контракт (за кордоном застосовується саме термін «контракт») – це цивільно-правова угода, яка укладається між подружжям або особами, які укладають шлюб, для регулювання майнових відносин.

В США сімейні відносини регулюються законодавством окремих штатів, для уніфікації яких приймаються одноманітні закони. Більшість штатів в 1983 році прийняло закон «Про шлюбний договір», який містить визначення шлюбного договору. Законодавство окремих штатів, а також судова практики дають різні визначення шлюбного договору. Так, збірник законів штату Колорадо визначає шлюбний договір як «угоду між майбутнім подружжям, укладену в очікуванні шлюбу, або між подружжям, але за умови його укладення до подання позову про розірвання шлюбу або окремого проживання подружжя» (п. 1 ст. 392, § 2, розд. 14).

Визначення будь-якого поняття повинно охоплювати його істотні ознаки. Проаналізувавши визначення інших країн світу, можна виділити чотири основних критерії, за якими

шлюбний договір – це угода; суб'єктивним складом є особи, що укладають шлюбний договір; шлюбний договір регулює майнові правовідносини; обов'язковим аспектом є нотаріально посвідчена форма шлюбного договору.

Відповідно до ст. 93 Сімейного кодексу України шлюбним договором регулюються лише майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки, а також майнові права та обов'язки подружжя як батьків.

Таким чином, слід зазначити, що інститут шлюбного договору в Україні перебуває на стадії становлення, дотепер залишаються певні неузгодженості та не усунуто суперечності між нормами цивільного і сімейного законодавства, які виникають під час розгляду судових спорів.

1. Дудорова К.Б. Шлюбний договір: питання вдосконалення законодавства. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 4 (I). С. 73-75.

2. Низамієва О.Н. Имущественные соглашения супругов в зарубежном праве. К., 2004. 250 с.

3. Характеристика шлюбного договору за законодавством України та деяких зарубіжних країн. URL: https://vuzlit.ru/1368928/porivnyalna_harakteristika_ponyattya_ta_zmistu_shlyubnogo_dogovoru_za_zakonodavstvom_ukrayini_ta_deyakh_zarubizhnykh_krayin.

4. Поняття, характеристика і мета шлюбного договору. URL: <http://urist-edu.ru/akts/10875/index.html?page=5>.

5. Порівняльна характеристика поняття та змісту шлюбного договору за законодавством України та деяких зарубіжних країн. URL: https://otherreferats.allbest.ru/law/00823674_0.html.

Невзорова Ірина Володимирівна
аспірант кафедри правових дисциплін
Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОФЕСІЙНИЙ ОБОВ'ЯЗОК НОТАРІУСА ЯК ОСНОВА ЙОГО НАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ

XX століття породжує ще одну проблему, розв'язання якої пов'язане з дослідженням та оцінкою місця й ролі юриста в цілому та нотаріуса як представника юридичної професії зокрема в соціальному житті: йдеться про професіоналізм як про специфічний суспільний статус представників даної професії, професійний обов'язок.

Дійсно, слушним є твердження С. Безносова, що особа як спеціаліст може проявити себе лише в рамках певної сфери діяльності. Незважаючи на те, яким чином людина це демонструє (активною чи пасивною поведінкою), все одно саме професія створює умови для становлення особистості професіонала. У наукових працях акцентується на рисах та особливостях, притаманних саме професіоналу [1, с. 4].

Що стосується професійних цінностей юриста, то можна виділити дві групи: професійно-моральні цінності (гуманізм, порядність, чесність, об'єктивність) і службово-професійні (професійна майстерність, лідерство, трудова дисципліна) [2, с. 132].

Саме друга група характеризується особливостями, які відрізняють представників юридичної професії з-поміж інших та одного від одного.

Як зазначають Л.С. Сміян, Ю.В. Нікітін, П.Г. Хоменко, головна відмінність нотаріуса від представників інших юридичних професій полягає в його статусі, специфіка якого – в тому, що він об'єднує приватні та публічні начала. Зокрема, О.П. Коляда наголошує, що нотаріуси є суб'єктами публічних правовідносин, оскільки здійснюють надані державою публічні повноваження [3].

Найголовнішим фактором, який вирізняє нотаріуса з-поміж інших представників юридичної професії, є професійні обов'язки, передбачені чинним законодавством України.

Так, відповідно до Закону України «Про нотаріат» нотаріус зобов'язаний:

- 1) здійснювати свої професійні обов'язки відповідно до цього Закону і принесеної присяги, дотримуватися правил професійної етики;
- 2) сприяти громадянам, підприємствам, установам і організаціям у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду;
- 3) зберігати в таємниці відомості, одержані ним у зв'язку з вчиненням нотаріальних дій;
- 4) відмовити у вчиненні нотаріальної дії в разі її невідповідності законодавству України або міжнародним договорам;
- 5) вести нотаріальне діловодство та архів нотаріуса відповідно до встановлених правил;